

БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ПОСИЛЕННЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

© 2017 МАКОГОН В. Д.

УДК 336.142.3

Макогон В. Д. Бюджетна політика в умовах посилення євроінтеграційних процесів

У статті розкрито сутність бюджетної політики та визначено її особливості в умовах посилення євроінтеграційних процесів. Здійснено аналіз та оцінку частки державного боргу та дефіциту бюджету у ВВП країн Європейського Союзу за 2007–2016 рр. Визначено підходи до забезпечення збалансованості бюджету в умовах трансформаційних перетворень. Обґрунтовано, що заходи щодо скорочення бюджетного дефіциту необхідно здійснювати поетапно з одночасним підвищенням ефективності суспільного виробництва, забезпеченням оздоровлення вітчизняної економіки, що є запорукою фінансово-бюджетної стабільності країни та джерелом зростання фінансових ресурсів; важливим стратегічним завданням бюджетної політики є оптимізація та реструктуризація витрат бюджетів різних рівнів, зокрема шляхом їх спрямування на вирішення завдань структурної перебудови економіки та концентрації в її перспективних галузях.

Ключові слова: бюджетна політика, бюджетна стратегія, бюджетне планування, дефіцит бюджету, державний борг.

Табл.: 1. **Бібл.:** 14.

Макогон Валентина Дмитрівна – кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу бюджетної системи Науково-дослідного фінансового інституту Київського національного торговельно-економічного університету (вул. Киото, 19, Київ, 02156, Україна)

E-mail: makvknteu@gmail.com

УДК 336.142.3

Макогон В. Д. Бюджетная политика в условиях усиления интеграционных процессов

В статье раскрыта сущность бюджетной политики и определены ее особенности в условиях усиления интеграционных процессов. Осуществлен анализ и оценка доли государственного долга и дефицита бюджета в ВВП стран Европейского Союза за 2007–2016 гг. Определены подходы по обеспечению сбалансированности бюджета в условиях трансформационных преобразований. Обосновано, что меры по сокращению бюджетного дефицита необходимо осуществлять поэтапно с одновременным повышением эффективности общественного производства, обеспечением оздоровления отечественной экономики, что является залогом финансово-бюджетной стабильности страны и источником роста финансовых ресурсов; важной стратегической задачей бюджетной политики является оптимизация и реструктуризация расходов бюджетов различных уровней, в том числе путем их направления на решение задач структурной перестройки экономики и концентрации в ее перспективных отраслях.

Ключевые слова: бюджетная политика, бюджетная стратегия, бюджетное планирование, дефицит бюджета, государственный долг.

Табл.: 1. **Библ.:** 14.

Макогон Валентина Дмитриевна – кандидат экономических наук, старший научный сотрудник, ведущий научный сотрудник отдела бюджетной системы Научно-исследовательского фінансового института Киевского национального торговельно-економічного університету (ул. Киото, 19, Киев, 02156, Украина)

E-mail: makvknteu@gmail.com

UDC 336.142.3

Makogon V. D. The Budget Policy in Conditions of Strengthening of Integration Processes

The article discloses the essence of budget policy and defines its features in conditions of strengthening of integration processes. The analysis and assessment the share of the public debt and the budget deficit in the GDP of the European Union Member States for 2007–2016 were carried out. The approaches to ensure the balance of budget in the conditions of transformational changes have been defined. It has been substantiated that measures on reduction of budget deficit should be carried out in stages with simultaneous increase of efficiency of public production, provision of recovery of national economy, that is a guarantee of the financial-budgetary stability of the country and a source of growth of financial resources; an important strategic objective of budget policy is to optimize and restructure expenditures of budgets of different levels, including by directing them towards solving the problems of structural adjustment of economy and concentration in its prospective sectors.

Keywords: budget policy, budget strategy, budget planning, budget deficit, public debt.

Tbl.: 1. **Bibl.:** 14.

Makogon Valentina D. – PhD (Economics), Senior Research Fellow, Leading Research Fellow of the Department of Budget System of Research Institute of Finance of the Kyiv National University of Trade and Economics (19 Kioto Str., Kyiv, 02156, Ukraine)

E-mail: makvknteu@gmail.com

Питання пошуку нових підходів до формування та реалізації бюджетної політики на даний час актуалізуються у зв'язку з посиленням євроінтеграційних процесів, що зумовлюють зміну принципів та механізмів бюджетного регулювання, підвищення результативності використання бюджетних коштів шляхом посилення зв'язку бюджетних призначень зі стратегічними пріоритетами соціально-економічного розвитку країни.

Формування дієвої бюджетної політики передбачає оцінку соціально-економічних процесів, ефективності та результативності використання бюджетних коштів, взаємоузгодження бюджетної архітектоники з фінансово-економічною стратегією розвитку країни, що сприятиме забезпеченню належного рівня наповнюва-

ності бюджетів різних рівнів та стимулюватиме економічне зростання.

Питання формування бюджетної політики та її впливу на соціально-економічні процеси розкриваються в роботах зарубіжних учених: Дж. Б'юкенена, П. Самуельсона, Г. Шахової, тощо [1–3]. Теоретичний і практичний аспекти формування та реалізації бюджетної політики висвітлено в роботах вітчизняних науковців: І. Запатріної, А. Лисяк, І. Лук'яненко, В. Опаріна, В. Федосова, І. Чугунова [4–9] та ін. Водночас недостатньо досліджені питання, пов'язані з інституційними змінами в бюджетній системі у зв'язку з посиленням євроінтеграційних процесів. Важливим завданням на даному етапі розвитку системи державних фінансів є розробка бюджетної стратегії, визначення її принципів та завдань, обґрунтування домінант бюджетної політики.

Мета статті полягає в розкритті сутності та ролі бюджетної політики в забезпеченні соціально-економічного розвитку країни в умовах посилення євроінтеграційних процесів.

Дієва бюджетна політика є вагомою умовою для підвищення рівня та якості життя населення, забезпечення економічного зростання, модернізації соціально-економічних відносин. У сучасних умовах у країнах з розвинутою та трансформаційною економікою здійснюється диверсифікація фінансово-бюджетних інструментів з метою стимулювання відкритої конкуренції як на національному, так і на міжнародному рівні, що сприяє забезпеченню стійкості соціально-економічного розвитку.

Країни, що використовують загальносвітові стандарти на національному рівні, мають низький рівень трансакційних витрат і більш дієву бюджетну політику. Під впливом глобалізаційних процесів трансформується соціальна функція бюджету, спрямована на соціальне забезпечення громадян. Зокрема, в країнах ЄС у другій половині ХХ століття створено модель «держави суспільного добробуту», яка пов'язана з бюджетною підтримкою сфери охорони здоров'я, освіти, пенсійного страхування тощо.

Нові завдання бюджетної політики на сучасному етапі передбачають дотримання фіскальної дисципліни, підвищення ефективності управління транскордонними екстерналіями, удосконалення управління бюджетними ризиками з урахуванням глобальних фінансових ризиків, підвищення якісного рівня бюджетної політики щодо формування дохідної та видаткової частин бюджету, зокрема зміни їх структури.

Основними завданнями бюджетної політики в країнах з розвинутою та трансформаційною економікою на даний час є недопущення понаднормативних розмірів дефіциту та боргу з одночасним стимулюванням інноваційних процесів. Зокрема в країнах ЄС прийняті: нові бюджетні положення до Пакту про стабільність і зростання [10], Фіскальний договір [11], створено процедуру уникнення та коригування макроекономічних нерівноваг тощо.

Важливо відмітити, що бюджетна складова фінансово-економічної політики країн ЄС, на відміну від монетарної, переважно віднесена до повноважень країн-членів, а тому в установчих угодах вона визначається як «фінансові положення», якими регулюються бюджетні відносини країн-членів щодо спільного бюджету ЄС. Разом з тим, фінансово-кризові процеси зумовили посилення уваги до питань надання пріоритетності інструментам бюджетного регулювання та бюджетної консолідації.

Відповідно до нових бюджетних положень «Пакту про стабільність і зростання» визначено необхідність забезпечення поряд із граничним показником дефіциту бюджету (3% ВВП) – структурно збалансованого бюджету; щорічне скорочення на 1/20 обсягу державної заборгованості (при перевищенні 60% ВВП). Відповідно до Фіскального договору передбачено таке: річний структурний дефіцит бюджету не має перевищувати 0,5% ВВП (за винятком, коли квота державної заборговано-

сті становить менше 60% ВВП). Процедура уникнення та коригування макроекономічних нерівноваг передбачає визначення порогових значень показників з метою своєчасного виявлення негативних тенденцій. Зокрема, сальдо платіжного балансу (ковзний середній показник за три роки) – (-4% – 6% ВВП); чисті міжнародні активи – 35%; зменшення частки експортного ринку за 5 років – 6%; збільшення видатків на робочу силу в перерахунку на одиницю продукції за три роки – 9%; коливання реального ефективного обмінного курсу за 3 роки – 5%; недержавний борг – більше 160% ВВП; державний борг – 60% ВВП; кредитні потоки в недержавному секторі – більше 15% ВВП; середній показник безробіття (ковзний середній показник за 3 роки) – 10%; річне збільшення усіх загальних зобов'язань фінансового сектора – 16,5% [9; 11].

Вітчизняне бюджетне законодавство містить ряд положень, що регламентують бюджетну збалансованість, зокрема: недопущення дефіциту місцевих бюджетів по спеціальному фонду (за винятком бюджету АРК та міських бюджетів у частині дефіциту бюджету розвитку, який покривається за рахунок запозичень); ухвалення дефіциту бюджету при прийнятті закону «Про Державний бюджет України» лише в разі наявності обґрунтованих джерел його фінансування; здійснення державних запозичень в межах, визначених законом про Державний бюджет України з дотриманням граничного обсягу державного боргу на кінець бюджетного періоду тощо.

Відповідно до щорічних Постанов ВРУ «Про основні напрями бюджетної політики на відповідний рік» передбачається:

- ✦ встановлення граничного обсягу дефіциту державного бюджету, зокрема на рівні 3% ВВП у 2017 р. [12], 2,4% у 2018 р.; 2,2% у 2019 р.; 2% у 2020 р. [13];
- ✦ фінансування дефіциту державного бюджету в запланованих обсягах переважно шляхом здійснення внутрішніх запозичень;
- ✦ фінансування дефіциту спеціального фонду державного бюджету за рахунок кредитів (позик), що залучаються державою від іноземних держав, банків і міжнародних організацій для виконання інвестиційних проектів;
- ✦ установа граничного обсягу державного боргу на рівні не більше ніж: 62% ВВП на кінець 2018 р.; 58% на кінець 2019 р.; 55% на кінець 2020 р. [13];
- ✦ установа граничного обсягу гарантованого державою боргу на рівні не більше ніж: 22% на кінець 2018 р.; 19% на кінець 2019 р.; 18% на кінець 2020 р. [13];
- ✦ визначення граничного обсягу надання державних гарантій у 2018–2020 рр. на рівні не більше 3% доходів загального фонду державного бюджету для реалізації виключно самоокупних інвестиційних проектів [13];
- ✦ збільшення в структурі державного боргу частки внутрішнього боргу шляхом розширення переліку потенційних інвесторів в облігації вну-

трішньої державної позики та стимулювання ліквідності на вторинному ринку.

Разом з цим рівень дефіциту Зведеного бюджету України за 1992–2016 рр. склав 3,41%, у тому числі за 1992–1996 рр. – 7,85%, за 1997–2001 рр. – 2,01%, за 2002–2006 рр. – 1,02%, за 2007–2011 рр. – 2,88%, за 2012–2016 рр. – 3,27%.

Рівень державного боргу за 1992–2016 рр. склав 51,33%, у тому числі за 1992–1996 рр. – 47,35%, за 1997–2001 рр. – 56,48%, за 2002–2006 рр. – 37,36%, за 2007–2011 рр. – 46,96%, за 2012–2016 рр. – 68,48% [14].

Важливо відмітити, що тенденції щодо зростання державного боргу спостерігаються і в зарубіжних країнах. Серед країн Європейського Союзу найбільша частка державного боргу у ВВП спостерігається в Греції (в середньому даний показник складає за 2007–2016 рр. – 153,06%, у тому числі за 2007–2011 рр. – 131,50%, за 2012–2016 роки – 135,39%), Італії (в середньо-

му даний показник складає за 2007–2016 рр. – 119,55%, у тому числі за 2007–2011 рр. – 109,32%, за 2012–2016 рр. – 115,28%), Португалії (в середньому даний показник складає за 2007–2016 рр. – 107,65%, у тому числі за 2007–2011 рр. – 86,26%, за 2012–2016 рр. – 83,53%). Найбільша частка дефіциту бюджету у ВВП спостерігається в Ірландії (в середньому даний показник складає за 2007–2016 рр. – 8,52%, у тому числі за 2007–2011 рр. – 13,04%, за 2012–2016 рр. – 5,90%), Греції (в середньому даний показник складає за 2007–2016 рр. – 8,44%, у тому числі за 2007–2011 рр. – 10,70%, за 2012–2016 рр. – 6,40%) (табл. 1) [15].

Разом з тим, у 2016 р. державний дефіцит і борг як у зоні євро (EA19), так і в ЄС28 зменшилися в порівнянні з попереднім роком. У зоні євро частка дефіциту у ВВП скоротилась з 2,1% у 2015 р. до 1,5% у 2016 р., а в ЄС-28 – з 2,4% до 1,7%. У Єврозоні частка державного боргу у ВВП скоротилась з 90,3% у 2015 р. до 89,2% у 2016 р., а в ЄС-28 – з 84,9% до 83,5% [15].

Таблиця 1

Частка державного боргу та дефіциту бюджету у ВВП країн Європейського Союзу за відповідні періоди, %

Країна	2007–2011 рр.		2012–2016 рр.	
	Частка боргу	Частка дефіциту	Частка боргу	Частка дефіциту
Бельгія	96,26	-2,90	64,47	-2,33
Болгарія	14,70	-1,30	32,53	-1,48
Чеська Республіка	33,72	-3,08	41,94	-1,23
Данія	37,90	0,12	58,21	-0,37
Німеччина	72,22	-1,68	42,20	0,22
Естонія	5,58	-0,16	54,86	-1,94
Ірландія	64,78	-13,04	137,15	-5,09
Греція	131,50	-10,70	135,39	-6,40
Іспанія	51,50	-6,50	94,91	-5,28
Франція	75,60	-4,96	87,87	-3,99
Хорватія	49,96	-5,04	105,93	-3,41
Італія	109,32	-3,48	115,28	-3,42
Кіпр	54,52	-2,34	70,16	-2,52
Латвія	30,76	-5,20	39,96	-1,12
Литва	26,38	-5,76	31,11	-0,06
Люксембург	15,52	1,34	48,85	-0,47
Угорщина	75,24	-4,66	69,93	-1,90
Мальта	66,18	-3,08	64,95	-1,89
Нідерланди	55,06	-2,86	74,73	-1,93
Австрія	75,88	-3,08	68,29	-2,53
Польща	49,42	-4,98	91,03	-4,04
Португалія	86,26	-7,04	83,53	-3,51
Румунія	22,64	-6,02	55,87	-4,03
Словенія	32,84	-3,94	63,35	-4,34
Словацьчина	35,96	-4,78	56,28	-2,67
Фінляндія	40,80	0,64	50,68	-1,53
Швеція	38,66	0,84	64,66	-2,95
Об'єднане Королівство	62,86	-7,00	87,54	-5,36

Відповідно до досвіду країн ЄС механізм управління державним боргом полягає в забезпеченні задоволення державних потреб у фінансуванні та виконанні зобов'язань за платежами при найменших витратах у середньо- та довгостроковій перспективах з мінімальним ступенем ризику шляхом:

- ✦ щорічної оцінки стану та розробки прогнозу державного боргу з визначенням показників, відповідно до яких встановлюються обсяги його погашення та обслуговування, ліміти державних і місцевих запозичень, надання державних гарантій;
- ✦ визначення розмірів, форм та умов державних запозичень, обсягу погашення та обслуговування державного боргу;
- ✦ здійснення реєстрації запозичень, моніторингу одержання, використання кредитів, погашення та обслуговування боргу;
- ✦ формування та реалізації заходів щодо оптимізації структури державного боргу та його обслуговування;
- ✦ управління ризиками боргу, що включає в себе їх виявлення, ідентифікацію, оцінку та мінімізацію з використанням методів регулювання процедур та операцій, дотримання встановлених лімітів та вимог, диверсифікації інструментів.

Стратегічними завданнями управління державним боргом є:

- ✦ безпечітне та стабільне фінансове забезпечення для виконання державних платіжних зобов'язань та фінансових потреб;
- ✦ мінімізація ризиків обслуговування боргу та можливих витрат, пов'язаних з його обслуговуванням шляхом регулювання структури боргу;
- ✦ забезпечення розвитку національного ринку боргових інструментів.

Притримуючись політики відкритості та залучення до світогосподарських процесів, країни ЄС зберігають внутрішню бюджетну стійкість, що обґрунтовує вимоги до нових фінансово-бюджетних інститутів:

- ✦ жорсткий бюджетний облік з метою довгострокової оцінки стійкості бюджету;
- ✦ згладжування дисбалансів та створення передумов для економічного зростання на основі модернізації системи фінансово-економічних відносин та ефективного управління державними фінансами, забезпечення узгодженості фінансової та економічної політики, соціального й економічного розвитку країни на основі середньострокового бюджетного планування;
- ✦ прозорості та реалістичності формування бюджетів різних рівнів;
- ✦ дієвості контролю та аудиту ефективності управління бюджетними коштами.

Таким чином, в Україні доцільно здійснювати комплекс заходів, спрямованих на збалансування бюджету, скорочення бюджетного дефіциту та державного боргу, зокрема:

- ✦ удосконалення нормативно-правового забезпечення в даній сфері шляхом внесення необхід-

них змін, спрямованих на якісне збалансування бюджету на всіх стадіях бюджетного процесу;

- ✦ щорічне уточнення бюджетних нормативів, які б забезпечували якісне виконання суб'єктами бюджетних відносин покладених на них функцій та сприяли раціональному та ефективному використанню бюджетних ресурсів;
- ✦ удосконалення методології бюджетного планування.

Виходячи зі стратегії розвитку економіки, пов'язаної з підвищенням рівня її ендогенної складової, необхідні відповідні інституційні зміни в системі фінансово-бюджетного регулювання економіки, що формується в певному інституційному середовищі та являють собою сукупність таких фінансово-бюджетних і економічних складових, як дохідна частина бюджету, видаткова частина бюджету, дефіцит бюджету, державний борг, податкове регулювання, міжбюджетні відносини, економічні процеси в країні, зовнішнє економічне середовище та взаємозв'язки між ними [9].

Заходи щодо скорочення бюджетного дефіциту необхідно здійснювати поетапно з одночасним підвищенням ефективності суспільного виробництва, забезпеченням оздоровлення вітчизняної економіки, що є запорукою фінансово-бюджетної стабільності країни та джерелом зростання фінансових ресурсів.

Важливим стратегічним завданням бюджетної політики є оптимізація та реструктуризація витрат бюджетів різних рівнів. Бюджетне фінансування необхідно спрямовувати на вирішення завдань структурної перебудови економіки та концентруватися в її перспективних галузях. Витрати на соціальний захист і соціальне забезпечення необхідно спрямовувати на виконання бюджетних програм в обсягах, що забезпечують якісне виконання органами державної влади та місцевого самоврядування своїх функцій.

ВИСНОВКИ

Положення, що регламентують бюджетну збалансованість в Україні, не повною мірою відповідають вимогам країн ЄС, оскільки не забезпечують попередження ухилень від жорстких бюджетних обмежень та не визначають контрольні санкції за недотримання бюджетних вимог. Важливими завданнями бюджетної політики в умовах посилення євроінтеграційних процесів є перехід до середньострокового бюджетного планування, поступове зменшення частки дефіциту державного бюджету та державного боргу у валовому внутрішньому продукті; мінімізація суми процентних платежів та впливу фінансування державного боргу на стан фінансового ринку. Бюджетна політика повинна ґрунтуватися на виваженій стратегії соціально-економічного розвитку країни та містити чіткі орієнтири щодо ресурсного забезпечення бюджетних програм, напрямів забезпечення стійкості та збалансованості бюджетної системи.

Вивчення і використання досвіду країн ЄС щодо формування та реалізації бюджетної політики сприятиме більш успішному реформуванню вітчизняної системи державних фінансів, підвищенню рівня дієвості бюджетного регулювання. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Б'юкенен Дж. М., Масгрейв Р. А.** Суспільні фінанси і суспільний вибір: два протилежних бачення держави/пер. з англ. А. Іщенка. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2004. 175 с.

2. **Самуельсон П. Э., Нордхаус В. Д.** Экономика/пер. с англ. 18-е изд. М.: Вильямс, 2010. 1360 с.

3. **Шахова Г. Я.** О долгосрочном бюджетном планировании. *Финансы*. 2016. № 6. С. 9–15.

4. **Запатріна І. В.** Бюджетний механізм економічного зростання. Київ: Ін-т соц.-екон. стратегій, 2007. 528 с.

5. **Лисяк Л. В., Куліченко В. О.** Бюджетний механізм в умовах інноваційного розвитку системи бюджетного менеджменту. *Економічний простір*. 2016. № 106. С. 156–157.

6. **Лук'яненко І. Г.** Проблеми управління бюджетним дефіцитом для забезпечення фінансової безпеки України. *Вісник ДДФА. Сер.: Економічні науки*. 2014. № 2. С. 178–184.

7. **Опарін В. М., Федосов В. М., Юхименко П. І.** Публічні фінанси: генеза, теоретичні колізії та практична концептуалізація. *Фінанси України*. 2017. № 2. С. 110–128.

8. **Мяркувський А. І., Чугунов. І. Я.** Бюджетна політика як складова соціально- економічного розвитку країни. *Вісник КНТЕУ*. 2010. № 5. С. 5–15.

9. **Chugunov, I., Makogon, V.** Budget policy under economic transformation. *Економічний часопис-XXI*. 2016. № 158 (3-4(2)). С. 66–69. URL: <http://soskin.info/en/ea/2016/158-3-4-2/Economic-Annals-contents-V158-15>

10. Державні фінанси в ЄС. URL: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2011/pdf/ee-2011-3_en.pdf

11. Державні фінанси в ЄС. URL: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2011/pdf/ee-2011-3_en.pdf

12. Розпорядження КМУ «Про схвалення проекту Основних напрямів бюджетної політики на 2017 рік» від 24.06.2016 р. № 478-р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/478-2016-p>

13. Розпорядження КМУ «Про схвалення проекту Основних напрямів бюджетної політики на 2018–2020 роки» від 14.06.2017 р. № 411-р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/411-2017-p>

14. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: www.minfin.gov.ua

15. Офіційний сайт Статистичної організація Європейської Комісії. URL: <http://ec.europa.eu/eurostat>

REFERENCES

Biukenen, Dzh. M., and Mashreiv, R. A. *Suspilni finansy i suspilnyi vybir: dva protylezhnykh bachennia derzhavy* [Public finances and social choice: two opposing views of the state]. Kyiv: VD «Kyievo-Mohylianska akademiia», 2004.

Chugunov, I., and Makogon, V. "Budget policy under economic transformation". *Економічний часопис-XXI*. 2016. <http://soskin.info/en/ea/2016/158-3-4-2/Economic-Annals-contents-V158-15>

"Derzhavni finansy v IEVS" [Public Finances in the EMU]. http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2011/pdf/ee-2011-3_en.pdf

[Legal Act of Ukraine] (2016). <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/478-2016-p>

[Legal Act of Ukraine] (2017). <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/411-2017-p>

Lukianenko, I. H. "Problemy upravlinnia biudzhetyym defitsytom dlia zabezpechennia finansovoi bezpeky Ukrainy" [Problems

of budget deficit management to ensure Ukraine's financial security]. *Visnyk DDFA. Ser.: Ekonomichni nauky*, no. 2 (2014): 178-184.

Lysiak, L. V., and Kulichenko, V. O. "Biudzhetni mekhanizm v umovakh innovatsiinoho rozvytku systemy biudzhethnoho menedzhment" [Budget mechanism in the conditions of innovative development of the system of budgetary management]. *Економічний простір*, no. 106 (2016): 156-157.

Miarkovskiy, A. I., and Chuhunov, I. Ya. "Biudzhethna polityka yak skladova sotsialno-ekonomichnoho rozvytku krainy" [Budget policy as a component of socio-economic development of the country]. *Visnyk KNTEU*, no. 5 (2010): 5-15.

Ofitsiyniy sait Ministerstva finansiv Ukrainy. www.minfin.gov.ua

Ofitsiyniy sait Statystychnoi orhanizatsiia Yevropeiskoi Komisii. <http://ec.europa.eu/eurostat>

Oparin, V. M., Fedosov, V. M., and Yukhymenko, P. I. "Publicni finansy: geneza, teoretychni kolizii ta praktychna kontseptualizatsiia" [Public Finances: Genesis, *Theoretical Collisions and Practical Conceptualization*]. *Finansy Ukrainy*, no. 2 (2017): 110-128.

Samuelson, P. E., and Nordkhaus, V. D. *Економіка* [Economy]. Moscow: Vilyams, 2010.

Shakhova, G. Ya. "O dolgosrochnom byudzhetyym planirovani" [On long-term budget planning]. *Finansy*, no. 6 (2016): 9-15.

Zapatrina, I. V. *Biudzhetni mekhanizm ekonomichnoho zrostannia* [Budgetary mechanism of economic growth]. Kyiv: In-t sots.-ekon. stratehii, 2007.